

Werkgroep Behoud de Peel

Nieuwsbrief 3-1-'21

Inrichting en beheer ten behoeve van brandpreventie

In onze vorige nieuwsbrief hebben we de drie onderzoeken samengevat die aan de brand in de Deurnese Peel zijn gedaan.

We eindigden met het advies uit het derde onderzoek om begroeiing (bomen, varens en pijpenstrootje) strategisch te beheren, om te voorkomen dat dit zich als brandstof over de jaren opstapelt.

In deze nieuwsbrief gaan we in op inrichting en beheer ten behoeve van brandpreventie en brandbeheersing.

Water brandt niet

Om te beginnen berichten we dat de brand weliswaar een oppervlakte van 710 ha van de Deurnese Peel heeft bestreken, maar dat dit gelukkig niet overal even ernstig is geweest. Op lagere, nattere delen (met veenmos) is het vuur er overheen gegaan zonder veel schade te berokkenen aan de vegetatie. Ruw geschat zal van die 710 ha ongeveer ¼ deel vrijwel ongeschonden zijn gebleven, de helft heeft

oppervlakkig (tot zo'n 5 cm diep) gebrand en op ¼ deel (of nog

minder) is de brand er diep ingegaan. Dat diep en langdurig branden vond plaats in de hogere gebiedsdelen, plus rondom boomwortels, maar ook op plekken waar het vuur zich tegen de wind in uitbreidde (daar gaat het vuur veel langzamer dan vóór de wind).

Op natte plekken zal een brand amper schade aanrichten.

Delen van hoge veenruggen afgraven?

Omdat de brand vooral op de hoogste terreindelen, met veen in de ondergrond, schade heeft aangericht (en rookoverlast voor de omgeving heeft veroorzaakt), heeft SBB laten onderzoeken hoe dik de veenlagen zijn die in de Deurnese Peel nog aanwezig zijn en in hoeverre dat veen geoxideerd is. Daartoe zijn onlangs verspreid over het gebied vele boringen verricht. Als de uitslag van dat onderzoek bekend is, wil SBB gaan bezien of het zinnig is om delen van hoge veenruggen te gaan afgraven. Het afgegraven deel wordt dan lager en dus natter. Niet alleen wordt het brandgevaar daardoor minder, maar ook de hoogveenregeneratie kan er door bevorderd worden. Het bewijs dat dit werkt, is door WBdP al geleverd. Toen onze Werkgroep in de jaren tachtig voor de gemeente bezig was met het dammen bouwen in de Deurnese Peel, hebben we langs een wijk aan beide kanten een strook van ruim een halve meter diep en zo'n vijf meter breed uitgegraven. Het veen gooiden we in de wijk. De bedoeling was om de wijk minder diep te maken, zodat de veenmosgroei daarin op gang zou kunnen komen. (Veenmossen kunnen niet tegen golfslag en tegen diep, donker water.) Meer nog dan in de (randen van de) wijk ging er veenmos groeien in de afgegraven, natter geworden stroken. Die stroken hebben van de brand geen last gehad.

WBdP zal door SBB bij de planvorming voor (eventuele) gedeeltelijke afgraving betrokken worden.

Wij geven nu al aan dat hierbij de nodige voorzichtigheid in acht genomen zal moeten worden. Het zal een veel te grote ingreep betekenen om de hoge veenruggen over de hele oppervlakte af te gaan graven! Ook mogen de wijken en waterplassen niet geheel met het vrijkomende veen worden gevuld. Er dient zo'n 30-50 cm waterdiepte over te blijven om een goede uitgangsbasis voor veenmosgroei te krijgen. Niet onbelangrijk ook: de diverse waterpartijen maken de Peel landschappelijk aantrekkelijk. Zonder dat water is de Peel 'de Peel' niet meer! Het water is ook belangrijk voor vogels, amfibieën, libelles, etc..

Verder is het wellicht zo dat het op kleine schaal afgraven, zoals WBdP heeft gedaan, meer resultaat heeft dan wanneer die hoge ruggen helemaal, of grotendeels afgegraven worden. De door ons gemaakte, smalle stroken kunnen water ontvangen hebben van de resterende hoge rug (en/of van de naastliggende wijk). In het algemeen is het bij natuurbeheer trouwens nooit goed is ingrepen grootschalig te plegen.

Behalve voor het bevorderen van de veenmosgroei kunnen er wellicht, door op strategische plekken stroken deels af te graven, brand-barrières worden gemaakt.

Vegetatie beheren

Pijpenstrootje en adelaarsvaren kunnen gemaaid worden, om te voorkomen dat er te veel brandbaar materiaal in de Peel aanwezig is. Aangezien de Peel nog lang niet overal (constant) nat genoeg is, groeit deze vegetatie echter over grote oppervlaktes. Het zal ondoenlijk zijn, plus voor de Peel niet wenselijk, om het over grote oppervlaktes jaarlijks te gaan maaien en afvoeren. Net als bij het eventuele deels afgraven van de hoge veenruggen, zal dit ook op strategische plekken dienen te gebeuren.

SBB is al twee jaar bezig geweest met dit maaiwerk. Het doel was daarbij niet brandbestrijding, maar om hoogveenachtige vegetatie, zoals heide, terug te krijgen.

Na de brand van afgelopen voorjaar kon wel geconstateerd worden dat de stroken die gemaaid waren minder goed gebrand hadden, omdat daar minder brandbaar materiaal voorhanden was.

Al die stroken doen ons inziens echter wel sterk afbreuk aan het ongerepte karakter van de Peel!

Volgens SBB wordt met deze manier van maaien de kwetsbare veenbodem minder beschadigd, omdat er geen scherpe bochten gemaakt hoeven te worden. Het landschap wordt er echter wel erg kunstmatig van, zoals te zien is op de satellietfoto hierboven.

Het stroken maaien heeft ook als nadeel dat er gemakkelijk beloopbare, nieuwe paden ontstaan, in delen van de Peel die (ook volgens het recreatiezoneringsplan van SBB) juist rustig dienen te blijven.

Bovendien: hoewel de stroken op zich het brandgevaar verminderen, maakt die toegankelijkheid het risico op brand juist weer groter. De brandgevaarlijke vlaktes met pijpenstrootje en adelaarsvarens zijn normaliter amper beloopbaar, maar als daar zulke 'wandelpaden' doorheen gemaaid worden, dan wordt dat anders. Misschien niet toevallig dat de brand is ontstaan in het gebied waar die stroken gemaaid waren.

Wanneer het maaien gebeurt om redenen van natuurbeheer (het terugkrijgen van hoogveenvegetatie, of heide), dan vragen wij ons af of het maaien niet beter gedaan kan worden op iets nattere, meer kansrijke plekken. (Wel dusdanig dat de kwetsbare veenbodem niet beschadigd wordt!) Het is nu gedaan op plekken waar de waterstand lang niet hoog en stabiel genoeg is. Het droge, geoxideerde veen is de oorzaak van de groei van het gras en de varens. Heeft zo'n maatregel dan veel zin, zo lang daar de watercondities nog zo slecht zijn (en de stikstofdepositie veel te hoog)?

In het kader van brandbestrijding is het wellicht eveneens beter om het anders te doen, net als bij het eventuele deels afgraven van de hoge veenruggen, door op strategische plekken brand-barrières te maken.

Vernatting en minder stikstofneerslag is noodzakelijk

De oorzaak van de vergrassing en de groei van varens en berken is het feit dat de waterstand in de Peel voor het overgrote deel nog steeds veel te veel fluctueert. De tweede oorzaak is de stikstofneerslag die veel te hoog is. Dan is maaien, plaggen, etc. 'dweilen met de kraan open'. Het beheer kan misschien goed zijn om zeldzame vegetatie even te laten overleven, maar dan moeten de oorzaken van het probleem wel eindelijk eens echt aangepakt worden.

Wat de waterstand betreft: in het WUR-rapport dat wij in onze vorige nieuwsbrief behandelden, wordt de verwachting uitgesproken dat het project Leegveld zal leiden tot een afname van het brandrisico, omdat door de vernatting de vegetatie zal veranderen: minder pijpenstrootje, varens en bomen; meer heide en veenmos.

Wij zijn het er mee eens dat 'Leegveld' een positieve uitwerking zal hebben op de waterstand. We twijfelen er echter sterk aan of de vernatting zo fors zal uitvallen als i.h.k.v. het project door de hydrologen is voorspeld. Bovendien: uit het Leegveld-rapport zelf blijkt dat de Peel er weliswaar natter op zal worden, maar volgens de berekeningen wordt de waterstand er niet veel stabielier op. En meer stabiliteit -een kleiner verschil tussen de waterstand in de winter en in de zomer- daar gaat het nu juist om.

Daarom herhalen we nog maar weer eens wat we al heel vaak hebben verkondigd: de waterstand dient verhoogd te worden in een brede zone rondom de Peel. Dat is de enige echte oplossing, zowel voor hoogveenregeneratie als voor brandpreventie!!

In vier nieuwsbrieven hebben we vorig jaar uitgebreid aandacht besteed aan de noodzaak tot vernatting. Zie:

<http://www.wbdp.nl/droogte-en-de-noodzaak-tot-klimaatadaptatie>

<http://www.wbdp.nl/aanvulling-bij-droogte-en-de-noodzaak-tot-klimaatadaptatie>

<http://www.wbdp.nl/limburgs-waternieuws>

<http://www.wbdp.nl/de-watervraag-van-de-natuur>

Anders blussen?

In het algemeen is er in de Peel water beschikbaar in de vorm van wijken en waterplassen. Zeker in het voorjaar. De vegetatie is dan nog dor en brandgevaarlijk. De bovenkant kan zeer droog zijn (zoals in april vorig jaar), maar de wijken en plassen zijn dan meestal nog goed gevuld.

Wij vragen ons af of dat Peelwater bij het blussen niet (meer) gebruikt kan worden.

WBdP heeft (lang geleden alweer) ooit meegewerkt aan een kaart voor de brandweer, met alle paadjes en al het water er op. De brandweer heeft echter nog steeds geen klein materieel, waarmee ze van dat Peelwater gebruik kunnen maken. Met zo'n harde wind als bij de afgelopen brand zal er vóór de wind uit niet veel mee te beginnen vallen, maar bij een 'normale' brand, of tegen de wind in (wat bij elke brand gebeurt en die gaan er juist diep in, omdat het langzaam gaat), moet je toch met terreinkennis en speciale voertuigjes, met kleine pompen en slangen veel meer kunnen uitrichten? Uit onderzoek 3 (WUR) van onze vorige nieuwsbrief blijkt bijvoorbeeld dat de brand van noord naar zuid is overgesprongen via de dammen in de wijken. Er is op veel plekken water van wijken en plassen over de breedte van de Deurnese Peel. Als je een paar dammen nat maakt, springt het vuur wellicht minder gemakkelijk over.

Is de brandweer nog steeds te veel ingericht (en ingesteld) op standsbranden? In het WUR-onderzoek wordt het belang van innovatie van brandbestrijding genoemd.

Ook bij droogte is er in de Peel veelal nog water in wijken en plassen. Kan dat, met speciaal materieel, bij het blussen niet (meer) worden gebruikt?